

Monica TILEA

SEMIOTICA VIZUALULUI

Monica TILEA

**SEMIOTICA
VIZUALULUI**

**EDITURA UNIVERSITARIA
Craiova, 2014**

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Cristiana Teodorescu

Conf. univ. dr. Gabriela Rusu-Păsărin

Copyright © 2014 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al editorului.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**TILEA, MONICA**

Semiotica vizualului / Monica Tilea. - Craiova : Universitaria,
2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-14-0852-8

82.09

Pentru Iancu

Acest curs se adresează, în principal, studenților de la secția de Comunicare și Relații Publice, precum și tuturor iubitorilor de publicitate. Structurat în cinci capitole, cursul își propune o prezentare sintetică a conceptelor fundamentale cu care operează analiza de imagine, oferind exemple ilustrative precum și o serie de subiecte de reflecție care sperăm că îi vor incita pe viitorii specialiști în comunicare să descopere un domeniu fascinant prin multiplele sale conotații sociale și identitare: semiotica vizuală.

Prof. univ. dr. Cristiana TEODORESCU

1. IMAGINEA ȘI ANALIZA SEMIOTICĂ

1.1. Definiția imaginii

Cuvântul *image* provine din latinescul *imago, imaginis* folosit, în secolul 1 î. H., cu sensul de imagine, portret, reprezentare, reproducere, apariție sau viziune și, în secolul 1 d. H. cu sensul de spectru sau de evocare¹. În antichitate erau folosite sinonime aproximative ale sale precum *efigie* sau *simulacru*. Grecii foloseau termenul de εἰκών (*eikôn*) pentru a desemna o imagine care reproduce, reprezintă o realitate superioară².

Definițiile date de dicționare variază, înregistrându-se, de exemplu, următoarele sensuri ale acestui cuvânt:

IMĂGINE, *imagini*, s. f. 1. Reflectare de tip senzorial a unui obiect în mintea omenească sub forma unor senzații, percepții sau reprezentări; *spec.* reprezentare vizuală sau auditivă; (concr.) obiect perceput prin simțuri. 2. Reproducere a unui obiect obținută cu ajutorul unui sistem optic; reprezentare plastică a înfățișării unei ființe, a unui lucru, a unei scene din viață etc., obținută prin desen, pictură, sculptură etc. ♦ Reflectare artistică a realității prin sunete, cuvinte, culori etc., în muzică, în literatură, în arte plastice etc. 3. (Fiz.) Figură obținută prin unirea punctelor în care se

---

¹ Cf. <http://www.dicolatin.com/XY/LAK/0/IMAGO/index.htm>. Data consultării: 22.12.2014.

² Din limba greacă, prin latină, a fost împrumutat cuvântul *icoană*. În limba engleză și franceză cuvintele *icon*, respectiv *icône* sunt folosite și cu sensul de *icoană* și cu cel de *icon*.

întâlnesc razele de lumină sau prelungirile lor reflectate sau refractate. (DEX, 2009, București: Univers Enciclopedic Gold)

IMĂGINE s. f. 1. reflectare în conștiință a realității înconjurătoare pe baza impresiilor dobândite prin simțuri. ◊ reprezentare vizuală sau auditivă. 2. reproducere a unui obiect cu ajutorul unui sistem optic. ◊ reflectare artistică a unui obiect, peisaj etc. 3. (fiz.) locul în care se întâlnesc razele de lumină izvorâte dintr-un punct sau prelungirile acestor raze după ce au fost reflectate pe oglinzi ori refractate în lentile, prisme etc. ♦ ~ de televiziune = imagine optică a scenei transmisă prin televiziune, așa cum apare ea pe ecranul televizorului. 4. (mat.) simbol. (după fr. *image*, lat. *imago*, -inis, it. *immagine*)³

Este evident că, în accepțiunea sa populară, cuvântul *imagine* desemnează o reprezentare materială sau psihică a unei realități, a unui fragment din realitate sau a unor stări și trăiri interioare, *imaginare*⁴.

Cuvântul *imagine* poate trimite, însă, și la alte aspecte din realitate, studiate de științele exacte. De exemplu, *imaginea luminoasă*, analizată de fizica optică, este constituită din cantitatea de energie emisă sau reflectată de un corp și perceptibilă cu ochiul liber. În acest sens, este imagine luminoasă tot ceea ce poate fi perceput de ochiul omului: lumina emisă de soare sau de un bec dar și obiectele naturale care reflectă această imagine (peisaje, ființe vii etc.)

Același cuvânt *imagine* poate desemna *imaginea retiniană*, adică aceea imagine generată de reacțiile la lumină celulelor nervoase fotosensibile ale retine. Acest tip de imagine este studiat de fiziologii care se ocupă de structura anatomică a retinei și de

---

³ Florin Marcu. 2000. *Marele Dicționar de Neologisme*, București: Saeculum. Un inventar al definițiilor cuvântului *imagine* poate fi consultat pe site-ul *DEX online*. URL: <<http://dexonline.ro/>>. Data consultării: 15.12.2014.

⁴ Limba engleză folosește, spre deosebire de limba franceză, două cuvinte diferite pentru a desemna imaginea materială – *picture* – și cea mentală – *image*.

funcționarea neurologică a celulelor specializate. De asemenea, cuvântul *imagine* poate desemna o *imagine mentală*, cea pe care creierul o reconstituie procesând informațiile transmise retinei și pe cele deja existente în memorie. Modul de elaborare a acestui tip de imagine este studiat de către psihologi.⁵

În fine, după cum am spus deja, în sensul cel mai larg al cuvântului, imaginea trimite la o *imagine fizică*, adică la o formă concretă prin care se realizează o reprezentare pe un suport material ca hârtia fotografică sau pânza tabloului. Aceasta reprezentare permite percepția directă, imaginea fizică fiind o formă particulară de imagine luminoasă.

1.2. Funcțiile imaginii

Limbajul vizual a fost unul dintre primele instrumente folosite de om pentru a comunica, omul primitiv folosind, cu precădere, combinații de imagini și de cuvinte pentru a se exprima și pentru a transmite idei și concepte.

Limbajul vizual este o formă de comunicare în care mesajul este construit cu ajutorul semnelor vizuale. Comunicarea vizuală se poate realiza prin picturi, fotografii, desene, simboluri sau orice alt element vizual folosit cu scopul de a produce un anumit efect.

Arta plastică este un exemplu de limbaj vizual prin care se pot genera stări și răspunsuri emoționale din partea receptorilor. Pictogramele și ideogramele sunt, de asemenea, un tip de limbaj vizual folosit și în zilele noastre pentru comunicarea directă și rapidă

---

⁵ Pentru analiza cuplurilor imagine/figură, imagine/formă și a noțiunii de imagine virtuală, a se consulta și site-ul *Institutului Național de Cercetare Pedagogică din Franța*.

URL: <<http://www.inrp.fr/Tecne/histimage/SoTeintro.htm>>. Data consultării: 15.12.2014.

a informațiilor în spații publice cosmopolite de tipul aeroporturilor, gărilor etc.

Indiferent dacă este expresivă sau comunicativă, o imagine este totdeauna un *mesaj creat pentru altcineva*. De aceea, pentru a înțelege un mesaj vizual trebuie cunoscut destinatarul acestuia. Totuși, identificarea destinatarului mesajului vizual nu este suficientă pentru a înțelege rostul unui mesaj. Funcția mesajului vizual este la rândul ei determinantă pentru înțelegerea conținutului său. Astfel, pentru a distinge destinatarul și funcția unui mesaj vizual sunt necesare criteriile de referință. În acest sens, există două metode care s-au dovedit operative:

- prima constă în situarea diferitelor tipuri de imagini în schema comunicării.
- a doua constă în compararea folosirii mesajului vizual cu cea a principalelor producții umane în vederea stabilirii unui raport între om și lume.

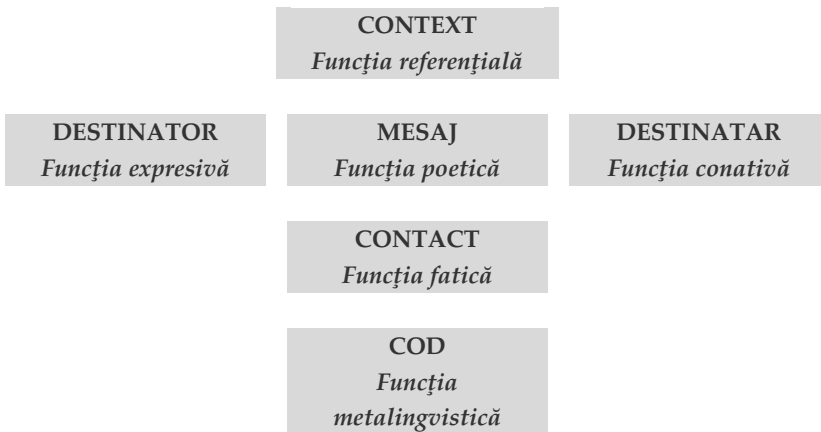
Comunicarea cu ajutorul limbajului vizual depinde de cei șase factori ai comunicării definiți de Roman Jakobson.

Factorii comunicării (Roman Jakobson)

1. Destinator	Emițătorul mesajului.
2. Destinatar	Receptorul mesajului.
3. Context (referent)	Informațiile comune destinatorului și destinatarului care trimit la situația în care are loc comunicarea.
4. Mesaj	Discursul, materialul, informația care se transmite.
5. Contact (canal)	Canalul fizic sau psihologic prin care se realizează legătura dintre destinator și destinatar și care permite stabilirea și menținerea legăturii.
6. Cod	Un ansamblu convențional de semne (sonore și/sau scrise, lingvistice și/sau vizuale, etc.) cunoscut – în parte sau în totalitate – și de către destinator și de către destinatar.

Acestor factori ai comunicării le corespund cele șase funcții ale limbajului definite de Jakobson.

Funcțiile limbajului (Roman Jakobson)

Limbajul vizual are, în principiu, aceleași funcții ca și limbajul verbal, cu observația că imaginea nu poate avea, cu siguranță, funcția metalingvistică, cea care se referă la comentarea unui cod cu ajutorul aceluiași cod, deoarece imaginea nu are capacitate asertivă. Într-adevăr, imaginea, spre deosebire de limbajul verbal, nu poate nici afirma, nici nega ceva și nu se poate focaliza pe ea însăși.

O clasificare a imaginilor se poate realiza plecând de la funcțiile care le revin în cadrul comunicării. Unele imagini sunt însă greu de clasat. Este cazul fotografiilor de presă care se presupune că au o funcție referențială, dar care se situează în realitate între funcția referențială și funcția expresivă sau emotivă. Un reportaj prezintă o realitate, dar informează și despre personalitatea, alegerea, sensibilitatea fotografului care îl semnează. Este și cazul imaginii de modă, imagine care este centrată pe efectul produs asupra receptorului, având, deci, o funcție conativă, dar care, de fapt,